

Häftig skatt eller sexig tillväxt

– skatternas påverkan på tillväxten

Jesper Katz

TIMBRO

rapport

Häftig skatt eller sexig tillväxt

– skatternas påverkan på tillväxten

Jesper Katz

Jesper Katz har lång erfarenhet av politik och opinionsbildning. Han arbetar som kommunikationskonsult och är doktorand i ekonomi.

TIMBRO

Timbro, augusti 2006

ISBN 10: 91-7566-631-6

ISBN 13: 978-91-7566-631-0

Timbro, Box 5234, 102 45 Stockholm

tel 08-587 898 00, fax 08-587 898 55

info@timbro.se, www.timbro.se

Förord

Till synes vetenskapliga fakta lyftes fram och påstods utgöra bevis. Det skulle inte vara möjligt att ha världens högsta skatter och samtidigt en tillväxt i världsklass ... Men det är det. Förståsiggpåarna har och hade fel. Vi ”upphäver tyngdlagen”. Vi har höga skatter och en stor offentlig sektor – ändå lyfter Sverige mot nya höjder.

Statsminister Göran Persson på socialdemokraternas extrakongress i mars 2000

Sverige har just nu Europas, en av Europas, högsta tillväxter, inte bara tillväxt i ekonomin utan också jobbtillväxt ... Beror det på att vi har låga skatter i Sverige...? Nej, vi har höga skatter... Det är vår samhällsmodell som är framgångsrik och den ska vi försvara.

Finansminister Pär Nuder i Agenda den 20 augusti 2006

I den politiska debatten påstås ofta att det inte finns entydiga vetenskapliga belägg för att höga skatter leder till låg ekonomisk tillväxt och tvärtom. Detta påstående ligger till grund för olika politikernas argumentation för höga skatter och emot skattesänkningar.

Denna rapport visar att påståendet är felaktigt. Den ekonomiska forskningen visar entydigt på ett signifikant samband mellan höga skatter och låg tillväxt för utvecklade länder. Denna forskning sammanställs i rapporten.

Baserat på denna empiriska forskning görs vidare en beräkning av hur mycket Sveriges tillväxt skulle öka om skatterna sänktes. Beräkningen innebär att marginalskatteerna sänks med 5 procent genom sänkt kommunalskatt och bolagsskatt, en sänkning motsvarande 3 procent av BNP. Slutsatsen är att tillväxten skulle bli 0,33 procent högre per år i tio år.

Sveriges BNP skulle vara 3,35 procent större efter 10 år än vad som annars vore fallet. I sin tur motsvarar det en inkomstökning per svensk med 9 600 kronor per år före skatt. Och då är skattesänkningen ändå måttlig.

Självklart kan ett land kompensera en del av nackdelen att ha höga skatter genom att vara väldigt bra på allt annat. Men allt annat lika blir tillväxten alltid högre i utvecklade länder om skatterna är lägre.

Sverige har västvärldens högsta skattetryck med cirka 50 procent av BNP. Denna rapport visar att den ekonomiska forskningen ger starka belägg för att sänkta skatter är av stor betydelse för den som vill öka tillväxten i Sverige, och därmed inkomsterna och levnadsstandarden för medborgarna.

Johnny Munkhammar

Programansvarig för ”Fria marknader” på Timbro

Innehåll

Inledning och sammanfattning (4)

Teori (6)

Tillväxtteorier (6)

Skatteteori (8)

Ett konkret förslag till skattesänkning (10)

Skatterna i utgångsläget (10)

En ny skattereform (10)

Den indirekta metoden (11)

Empiriska studier om skatters påverkan på arbetskraftsutbudet (10)

Arbetskraftsutbud (12)

Arbetskraftens kvalitet (13)

Tillväxteffekt av en inkomstskattesänkning (13)

Empiriska studier av skatters påverkan på kapitalstocken (14)

Empiriska studier av skatters påverkan på teknisk utveckling (15)

Sammanfattning av den indirekta metoden (15)

Den direkta metoden (17)

Metodologiska svårigheter (17)

Empiriska studier av sambandet mellan skatter och tillväxt (19)

Empiriska studier av sambandet mellan offentlig sektors
storlek och tillväxt (20)

Sammanfattning av den direkta metoden (21)

Avslutande diskussion (24)

Noter (26)

Referenser (31)

Inledning och sammanfattning

Titeln på denna rapport har jag hämtat från två uttalanden som tillskrivs Mona Sahlin: "Det är häftigt att betala skatt" respektive: "Det är sexigt med tillväxt." Mona Sahlins uttalande visar att tillväxt, som länge var en icke-fråga i svensk politik, i dag närmast kan betraktas som en överideologi. Alla relevanta politiska aktörer är eniga om att de positiva effekterna av en hög ekonomisk tillväxttakt knappast kan överskattas. En viktig fråga i tillväxtdebatten är om höga skatter påverkar tillväxten negativt. I vilken utsträckning är det möjligt att kombinera en samhällsmodell som bygger på häftiga skatter med en sexigt hög tillväxttakt?

Den teoretiska forskningen har visat att det för rika industriländer finns skäl att tro att ett högt skatteuttag och stor offentlig sektor under normala omständigheter resulterar i lägre tillväxt. Forskning om skatternas effekt på tillväxten i mindre utvecklade länder är inte lika entydig. Den nationalekonomiska forskningen kan inte svara på hur höga skatterna bör vara för att maximera tillväxt. Däremot kan forskningen ge vägledning om handlingsalternativ och belysa konsekvenserna av olika val.

Det är omstritt om det går att empiriskt bevisa ett negativt samband mellan höga skatter eller stor offentlig sektor och tillväxt – med andra ord om en expansiv stat ger lägre tillväxt. Försvare av högskattestaten ifrågasätter sambandet. De hävdar att höga skatter inte sänker tillväxten eftersom de offentliga utgifterna har en lika stor, och positiv, effekt på tillväxten som den negativa effekt skatteuttaget ger. Ett vanligt argument är att den trygghet som socialförsäkringssystemet ger uppmuntrar till ett risktagande som har en större positiv tillväxteffekt än den negativa inverkan som socialförsäkringssystemets skattefinansiering medför. Andra forskare hävdar tvärtom att det negativa sambandet är tydligt. Debatten handlar i mycket om vilka statistiska metoder som är tillförlitliga och hur starka vetenskapliga bevis som skall krävas för att acceptera ett samband.

Målet med denna rapport är att redovisa huvuddragen i forskningen om sambandet mellan skatter, offentlig sektors storlek och tillväxt. Genomgången visar att studierna sammantaget pekar på ett signifikant samband för i-länder – alltså att högre skatt ger lägre tillväxt.

Rapporten är indelad i sex kapitel som inleds med en teorigenomgång. Grunderna i de tillväxtteorier som bestämmer ramarna för forskningen presenteras kortfattat, liksom grunderna i de skatteteorier som nationalekonomer använder för att förklara hur ekonomiska aktörer reagerar på skatter. Detta fungerar som en introduktion för den som inte är så hemmastadd i nationalekonomi, eller som en repetition för den som behöver friska upp minnet.

I kapitel tre redovisar vi ett förslag att sänka marginalsatterna med 5 procent genom att sänka både kommunalskatten och bolagskatten med detta belopp. Den totala kostnaden för detta motsvarar en minskning av statens intäkter med 3 procent av BNP.

Rapportens två centrala avsnitt är kapitel fyra och fem. Dessa innehåller dels en presentation av en metod hur skatters påverkan på tillväxt kan studeras och dels en applikation av metoden på ett relevant material. I kapitel fyra presenteras det indirekta angreppssättet.¹ Metoden går ut på att dela upp BNP i dess olika källor och undersöka vilken effekt en sänkning av marginalsatterna med fem procent har på var och en av ett antal beteendevariabler. Därefter summeras den tillväxteffekt som härrör ur förändringen av beteendevariablerna.

Fördelen med detta angreppssätt är att vi undersöker beteendevariabler som är relativt enkla att beräkna och därför troligen mer exakta. En nackdel är att det endast finns ett fåtal relevanta studier och att tillväxteffekten beräknas i flera steg. En annan svårighet är att en stor del av tillväxteffekten ligger i den tekniska utvecklingen som är svår att beräkna. Resultatet av vår genomgång är att tillväxten under tio år ökar med ca 0,35 procent per år och därefter med 0,24 procent per år.

I det femte kapitlet studeras det direkta angreppssättet. Denna metod går ut på att försöka finna ett statistiskt samband mellan skatter och tillväxt, mellan storleken på offentlig sektor och tillväxten och mellan storleken på den offentliga konsumtionen och tillväxt i olika länder. Fördelen med den metamedod jag använder i detta kapitel är att det finns ett stort antal ekonometriska studier som studerar de sökta sambanden i många olika perspektiv. Nackdelen är att de undersökta studierna ofta använder sig av proxyvariabler i stället för de variabler som enligt gängse teori borde användas. Resultatet av vår sammanställning av ekonometriska studier är att (1) det är svårt att bekräfta ett samband mellan skattekvot och tillväxt; (2) det är tydligt att det finns ett samband mellan offentlig sektors storlek och offentlig sektors konsumtion och tillväxt; (3) tillväxteffekten av den föreslagna skattesänkningen torde öka tillväxten med mellan 0,3–0,4 procent per år.

I det sjätte kapitlet diskuteras effekten av en ökad tillväxt. Vi visar att en 5-procentig sänkning av marginalsatten på lång sikt skulle innebära en mycket väsentlig förändring av levnadsvillkoren. Om vi exempelvis beräknar att tillväxten är 0,33 procent högre per år i tio år så kommer den svenska BNP vara 3,35 högre i slutet av perioden. Det innebär att varje svensk skulle ha nästan 9 600 kr mer att röra sig med varje år.

För att underlätta läsningen har så mycket som möjligt av tekniska detaljer och mer intrikata metodologiska element förvisats till notapparaten.

Teori

I detta kapitel ges en översiktlig teoretisk redogörelse för nationalekonomisk tillväxt- och skatteteori. Empirisk forskning kan inte göras i ett tomrum utan kräver tydliga teoretiska referensramar. Det är den teoretiska forskningen som avgör vilka variabler som skall jämföras i empiriska undersökningar och hur dessa variabler skall appliceras. Även tolkningen av empiriska resultat är beroende av de teoretiska perspektiv som används.

Tillväxtteorier

Det finns flera olika tillväxtteorier. De fyra vanligaste är institutionell, neoklassisk och endogen tillväxtteori samt tillväxtbokföring. Dessa fyra teoribildningar kan ses som komplementära även om de härbärgerar konkurrerande element och svårförenliga antaganden.² Den som empiriskt vill undersöka skatters påverkan på tillväxt måste förhålla sig till dessa tillväxtteorier.

Institutionell tillväxtteori används för att utreda tillväxtsamband på en aggregerad nivå. Fokus för studier som använder denna teoribildning är vilka institutioner som krävs för att samhällen ska få tillväxt i ekonomin. Studierna har oftast använt en ekonomiskhistorisk ansats för att studera skillnaden mellan samhällen med hög tillväxt och snarlika samhällen utan ekonomisk utveckling.³ De fundamentala slutsatserna är att tillväxt kräver att vissa grundläggande villkor är uppfyllda – samhället måste tillförsäkra individer en stabil rättsordning som favoriserar produktion, sparande och investeringar framför konfiskation, och i synnerhet måste institutionerna garantera äganderätten.

Andra institutionella faktorer som har en positiv påverkan är frihandel och öppenhet för gränsöverskridande flöden av kapital, arbetskraft och teknologi. I denna skolbildning kan skatter ha positiva tillväxteffekter så länge de används för att upprätta eller vidmakthålla grundläggande samhällsliga institutioner. Skatter som är oförutsägbara eller tar en stor del av produktionen kommer att påverka tillväxten negativt genom minskade incitament till långsiktiga investeringar i real- och humankapital.

I de neoklassiska tillväxtteorierna, som introducerades på 1950-talet, bestäms tillväxttakten på lång sikt av teknisk utveckling och befolkningstillväxt.⁴ På lång sikt växer alla ekonomier med en sk balanserad tillväxttakt där investeringarna i ekonomin är lika stora som förslitningen av kapitalet, d v s nyinvesteringar per capita (netto) är lika med noll. På medellång sikt bestäms tillväxttakten av investeringar och antalet arbetade timmar och kan skilja sig från den balanserade tillväxttakten.⁵

Neoklassiska tillväxtteorier bygger på ett antal grundläggande antagande där det viktigaste är att det är den tekniska utvecklingen som driver den långsiktiga tillväxten.⁶ Gemensamt för neoklassiska modeller är att förändringar som påverkar variablerna arbete och kapital endast kan påverka tillväxten på medellång sikt. Politiska beslut kan påverka tillväxttakten via variablerna arbete och kapital, men förändringen har endast effekt under den tid det tar för ekonomin att återgå till den balanserade tillväxttakten. Nackdelarna med neoklassiska tillväxtteorier är att de inte förklarar den tillväxt som drivs av teknisk utveckling.

BNP-nivån är det kumulativa resultatet av tillväxten i det förflutna, och därför kan även tillfälliga förändringar av tillväxten resultera i permanenta förändringar av BNP-nivån. Eftersom medellång sikt i neoklassiska modeller kan vara flera decennier kan skillnaden i BNP bli ganska stor. Den neoklassiska traditionen betonar ökad kapitalackumulation (med andra ord ökning av det kapital som varje arbetare har tillgängligt i produktionen) och/eller ökning av antalet arbetade timmar som medel att höja tillväxttakten.

De endogena tillväxtteorierna utvecklades under 1980-talet.⁷ I endogena tillväxtmodeller används en bredare definition av kapital som inkluderar kunskap.⁸ Teknisk utveckling betraktas i dessa modeller som produktion av kunskap genom forskning och utveckling, samt nya tekniska eller organisatoriska idéer. Kvantiteten kunskap som produceras bestäms på samma sätt som all annan produktion; av det kapital som investeras i, och den arbetskraft som nyttjas för ändamålet.

Kunskapskapital skiljer sig från fysiskt kapital i ett viktigt avseende – det är icke-rivalt (d v s kan användas av många samtidigt).⁹ Kunskapskapitalet är dessutom ofta mindre exkluderbart än andra varor.¹⁰ Marginalkostnaden för att använda abstrakt kunskap som redan producerats är noll (även om det kan krävas investeringar i humankapital för att utnyttja kunskaperna).

Eftersom priset vid perfekt konkurrens är lika med marginalkostanden kommer ingen att vilja producera ny kunskap. För att ny kunskap skall produceras måste kunskapsproducenterna göra en vinst på detta; således måste priset på kunskap vara högre än marginalkostnaden för produktionen av kunskap. Detta kan ske genom att legala institutioner (t ex patent, licenser och dylikt) ökar exkluderbarheten¹¹ eller genom att företagen antas vara så stora att det inte råder perfekt konkurrens på marknaden.

I endogena modeller kan politiska beslut påverka den tekniska utvecklingen och därmed även den långsiktiga tillväxttakten. Ett resultat av den förändrade definitionen av teknisk utveckling (och att denna blir en påverkbar variabel) är att kunskapsackumulation betonas i stället för kapitalackumulation. Kritik av endogen tillväxtteori pekar på att den är alltför fokuserad vid produktionen av ny kunskap och inte tillräckligt inriktar sig på länders förmåga att tillägna sig kunskapen.

Tillväxtteorierna har trots viktiga skillnader även stora likheter. Exempelvis ingår element av tillväxtbokföring i både neoklassisk- och endogen tillväxtteori. Tillväxtbokföring är en metod att dela upp tillväxten i sina beståndsdelar för att beräkna varifrån tillväxten härstammar. Alla tillväxtbokföringens beståndsdelar har tagits upp i beskrivningarna av de olika teorierna ovan. Tillväxtbokföring visar att tillväxt har tre källor: teknisk utveckling, ökning av kapitalstocken samt ökning av antalet arbetade timmar. Det går att mäta tillväxten genom att summera tillväxten från den tekniska utvecklingen och tillväxten i produktionsfaktorerna viktade med inkomstandelar.

Skatteteori

Staten kräver in skatter för att täcka offentliga utgifter. De flesta är ense om att skattinkomsterna bör genereras på det sätt som skapar minsta möjliga snedvridning av de ekonomiska aktörernas beteende. Teoretiskt sett, är det ekonomiskt effektivaste skattesystemet att ta ut en klumpsumma – ett system där varje medborgare beskattas på en fast avgift utan hänsyn till betalningsförmåga eller andra faktorer. Fördelen med klumpsummeskatter är att de inte snedvrider incitament. Samtidigt måste skatten uppfattas som legitim för att vara politiskt möjlig att införa. Klumpsummebeskattningens problem ligger på det politiska planet eftersom en majoritet av medborgarna inte uppfattar samma avgift för alla som rättmätigt.

Alla skattesystem – utom klumpsummeskatter – kräver en definition av medborgarnas bärkraft (och en värdering av vad som är önskvärt att beskatta). Nya problem uppstår så snart man skapar ett system som tar hänsyn till individens betalningsförmåga. Även om det inte finns något objektiva kriterium på vilken bärkraft en skattebetalare har, måste denna förmåga definieras och operationaliseras. Vanligen används kriterier som inkomst, konsumtion eller förmögenhet för att bestämma en medborgares bärkraft. Detta öppnar för den diskussion om hur skattesystem bör utformas som vi väl känner till – om avvägningen mellan rättvisa och effektivitet.

Ekonomer är överens om att beteendet hos ekonomins aktörer påverkas när de beskattas. Beskattning snedvrider aktörernas incitament genom att skjuta in en kil mellan det privatekonomiskt och samhällsekonomiskt effektiva. Om individer maximerar sin privata nytta kommer resultatet att bli samhällsekonomiskt suboptimalt. I de flesta fall kommer skatterna att snedvrider incitamenten på ett sådant sätt att produktionen i samhället minskar.¹² Eftersom det finns ett samband mellan aktörernas beteende och tillväxten i ekonomin, innebär detta att det på aggregerad nivå kommer att finnas ett negativt samband mellan skatter och tillväxt.

I den skatteteoretiska litteraturen finns stöd för både positiva och negativa samband mellan skatter, storlek på den offentliga sektorn och tillväxt. Skatternas skadliga effekt på tillväxten kan under vissa omständigheter motverkas av statliga utgifter med en positiv effekt på ekonomin. Vi har redan diskuterat den institutionella tillväxtteo-

rin som visat att tillväxten kan öka om skatteuttaget används för att upprätta eller vidmakthålla rättsväsende, försvar, central förvaltning, infrastruktur, grundutbildning och grundforskning.¹³ Således kan beskattningens negativa effekter motverkas om statsutgifternas tillväxteffekt är tillräckligt stor.

I ett samhälle med höga skatter och fungerande institutioner kommer dock de snedvridande effekterna att dominera. Ett vanligt antagande är att en ökande skattekvot har en positiv tillväxteffekt upp till en viss nivå. Ökar skattekvoten över denna tröskelnivå minskar tillväxten i takt med att skattekvoten ökar.

Nationalekonomer har utvecklat ett mått på skatternas snedvridande effekt. Måttet kallas skattekilrar och mäter skillnaden mellan det faktiska ekonomiska utfallet för en individ i ett givet skattesystem och det samhällsekonomiska värde som individen producerar. Ju större skattekilarna är desto större påverkan har skattesystemet. I tabell 1 redovisas skattekilarna för olika marginalskafter på svenska data från 2004.¹⁴

Tabell 1: Skattekilrar vid olika marginalskafter 2004				
Beskattningsbar inkomst	Marginalskatt	Skatter	Andel av befolkn 20-64	Skattekil
Under skiktgräns	32%	Kommunalskatt	81,20%	0,60
291 801 - 441 300	52%	Kommunal + statlig skatt	13,70%	0,72
441 301 kr -	57%	Kommunal + statlig + värnskatt	5,20%	0,75

Detta innebär att sex tiondelar av svenska låg- och medelinkomsttagares produktion försvinner i skatt. Skattekilrar innebär att ekonomiska transaktioner som är fördelaktiga för både köpare och säljare (eller arbetsgivare och arbetstagare) inte uppkommer. Vinsten som skulle ha uppkommit i dessa icke genomförda transaktioner är förlorad BNP. Ökar skattekilarna kommer den förlorade BNP:n att öka och därmed blir tillväxten lägre under en tidsperiod. På motsvarande sätt innebär minskande skattekilrar högre tillväxt.

Skatter kan klassificeras antingen som kapitaliska eller som skatter på arbete. Kapitaliska¹⁵ ger upphov till skattekilrar mellan kapitalets avkastning före och efter skatt (brutto- kontra nettoavkastning). Exempel på svenska kapitaliska skatter är beskattning av bolagsvinster, aktieutdelningar, reavinster, ränteinkomster. I ett längre tidsperspektiv är även arvs- och gåvoskatt att anse som kapitaliska skatter.

Skatter på arbete ger upphov till skattekilrar mellan arbetsgivarens och arbetstagarens värdering av arbetet. Den personliga inkomstskatten och sociala avgifter som erläggs i proportion till lönen är båda skatter på arbete. Detsamma gäller även varuskatter som är proportionella med priset och gäller för alla varor och är stabil över tiden (exempelvis mervärdesskatten). Varuskatter av detta slag påverkar hur mycket konsumtion en arbetstagare kan få för sin lön och därmed hur lönsamt det är att arbeta.¹⁶

Skattetryck mäts ofta som en skattekvot (skattebetalningar/BNP) eller utgiftskvot (offentliga utgifter/BNP). Det är dock inte oproblemiskt att använda skattetrycket som variabel i empiriska undersökningar då skattetrycket inte kan bestämmas politiskt.¹⁷

Ett konkret förslag till skattesänkning¹⁸

Nedan presenteras vissa aspekter av det svenska skattesystemet så som det ser ut i dag och ett förslag om att sänka både inkomst- och kapitalskatterna med 5 procent på marginalen.

Skatterna i utgångsläget

De två viktigaste inkomstskatterna är kommunalskatten och den statliga skatten. I kommunalskatten ingår såväl den primärkommunala skatten som den landstingskommunala skatten. En kyrkoavgift betalas av dem som tillhör Svenska kyrkan medan övriga endast betalar en obligatorisk begravningsavgift.¹⁹ Den kommunala inkomstskatten är proportionell mot inkomsten och betalas av fysiska personer. Kommunalskatten varierar kraftigt mellan kommuner men uppgår 2006 i genomsnitt till 31,8 procent (inklusive landstingsskatt och begravningsavgift).²⁰ Den offentliga sektorns inkomster från kommunalskatten var 2004 cirka 427 miljarder kronor (motsvarande 16,9 procent av BNP).

Det finns två nivåer på statlig inkomstskatt. Förutom kommunalskatten tas statlig inkomstskatt (2006) ut med 20 procent på inkomster över 317 700 kronor (motsvarar en månadslön på 26 475 kronor). På inkomster över 472 300 kr (motsvarar en månadslön på 39 358 kronor) tas en förhöjd statlig inkomstskatt (s k värnskatt) ut med ytterligare 5 procent, dvs 25 procent av lönen. Statens inkomster från den statliga inkomstskatten var 2004 cirka 36,4 miljarder kronor (motsvarande 1,4 procent av BNP). Av detta motsvaras vänskatten av ca 2,8 miljarder.

Den svenska kapitalbeskattningens viktigaste komponent är bolagsskatten. Bolagsskatten tas ut av vinsten och skattesatsen är 28 procent. Statens inkomster från bolagsskatten var 2004 cirka 50 miljarder kronor (motsvarande 2 procent av BNP).

En ny skattereform

Marginalskatterna bör sänkas med fem procent för de viktigaste inkomst- och kapitalskatterna. En sänkning av kommunalskatterna med 5 procent skulle kosta 67 miljarder eller motsvarande 2,66 procent av BNP.²¹ Kapitalskatten kan sänkas med fem procent genom att bolagsskattesatsen minskas till 23 procent. Kostnaden för detta i form av uteblivna skatter motsvarar 8,9 miljarder eller 0,36 procent av BNP.²² Den totala kostnaden för att sänka både de marginella inkomst- och kapitalskatterna med 5 procent är ca 76 miljarder, eller ca 3 procent av BNP.

Den indirekta metoden

I detta kapitel beräknas med det indirekta angreppssättet hur en femprocentig marginalskattesänkning i alla inkomstslag skulle påverka tillväxten.²³ Utmärkande för den indirekta metoden är att skatternas påverkan på tillväxten beräknas i flera steg. Först avgörs vilka beteendevariabler som är relevanta med tillväxtbokföring. Sedan uppskattas hur skatteförändringar påverkar beteendevariabler för att se dessa variabelers påverkan på tillväxten. Genom att relatera beteendevariablerna till olika tillväxtteorier kan vi avgöra om den uppmätta tillväxteffekten klingar av med tiden eller påverkar den balanserade tillväxttakten. I det förra fallet antar vi att ekonomin återgår till en balanserad långsiktig tillväxt efter tio år och i det senare fallet antar vi att förändringen är permanent. Slutligen summeras tillväxteffekterna.

Med hjälp av tillväxtbokföring kan tillväxten delas upp i sina bestämningsfaktorer. Tillväxten definieras av förändringen i den tekniska utvecklingsnivån plus en viktad andel av förändringen i produktionsfaktorerna arbete och kapital.²⁴ En vanligt förekommande tillväxtfunktion används för att beräkna tillväxteffekterna av förändringar i beteendevariablerna.²⁵

Detta innebär att om det exempelvis sker en ökning av den tekniska utvecklingsnivån²⁶ med en procent ökar BNP med en procent. Om antalet arbetade timmar eller kapitalstocken dessutom ökar måste värdet av dessa faktorer adderas till tillväxten. På marginalen är värdet av en arbetstimme lika med arbetskraftskostnaden, och värdet av en investeringsökning lika med avkastningen på det investerade kapitalet. På aggregerad nivå beräknas värdet av en ökning av en produktionsfaktor genom att multiplicera med faktorns inkomstandel (d v s andelen av produktionen som tillfaller arbetstagare respektive kapital).

I neoklassiska modeller summeras inkomstandelarna till ett (något som följer av antagandet att ekonomin som helhet har konstant skalavkastning).²⁷ Kapitalets inkomstandel beräknas vanligtvis till omkring 30 procent, medan arbetets inkomstandel antas vara 70 procent.²⁸ Således ger en enprocentig ökning av antalet arbetade timmar en ökning av BNP med 0,7 procent och en enprocentig ökning av kapitalstocken en ökning av BNP med 0,3 procent.

Empiriska studier om skatters påverkan på arbetskraftsutbudet

Skatter på inkomster påverkar det faktiskt tillgängliga kvalitetsjusterade arbetskraftsutbudet. På medellång sikt bestäms arbetsutbudet av förvärvsfrekvens (antalet individer som väljer att arbeta) och det genomsnittliga antalet arbetstimmar. På lång sikt förändras arbetskraftens kvalitet av investeringar i humankapital.

Arbetskraftsutbud

Incitamenten att delta i arbetskraften beror i teorin främst på den genomsnittliga skatten. Förvärvsfrekvensen bestäms på marginalen av exempelvis studietid, barnledighet, förtidspensionering och hur många som väljer att arbeta i hemmet. Individer som väljer att vara en del av arbetskraften måste också välja antalet arbetstimmar. För många sker detta val med vissa begränsningar då arbetet medför krav från arbetsgivare, eller att arbetstagaren kanske har åtaganden såsom barn – men till den del som individen själv kan välja beror valet främst av hur nettolönen påverkas (vilket till stor del beror på marginals-katten). Förändringar i reallönen påverkar alltså individers fördelning av sin tid mellan arbete och fritid. Antalet arbetade timmar beror främst på hur hög marginals-katten är på lönearbete.²⁹

Det finns ett stort antal empiriska studier om hur arbetsutbudet påverkas av förändringar i reallönen. Vanligtvis beräknas detta med arbetskraftens löneelasticitet (d v s den procentuella förändringen av arbetstid som följer på en procents ökning av nettolönen). När man vet arbetskraftens löneelasticitet kan man beräkna förändringen av arbetsutbudet av en hypotetisk skattereform. Detta sker genom att man multiplicerar löneelasticiteten med nettolöneökningen. En skattesänkings påverkan på nettolöneökningen bestäms av storleken på skattesänkningen och skattekiln. En skattesänkning har, av rent matematiska skäl, större genomslag på nettolönen när skattekilarna är höga.

Både den svenska och den internationella forskningen visar att det finns relativt stora skillnader i löneelasticitet mellan män och kvinnor, mellan sammanboende och ensamstående och mellan hög- och låginkomsttagare. Studierna visar även att löneelasticiteten generellt är högre för låginkomsttagare än för höginkomsttagare. Ensamstående mödrar verkar ha en särskilt stor benägenhet att öka sitt arbetsutbud vid högre nettolön. I allmänhet ger studierna ganska snarlika resultat när det gäller skatternas påverkan på olika gruppers arbetsutbud.

I Skatteväxlingskommitténs utredning redovisas elva studier på svenskt material med sammanlagt 24 skattningar av mäns löneelasticitet. Studiernas medianlöneelasticitet är 0,08 och spridningen i skattningarna är liten, vilket innebär att svenska män på goda grunder kan antas öka sin arbetstid med 0,08 procent när nettolönen ökar med 1 procent. Samma kommitté redovisar ett antal studier med sammanlagt 14 skattningar av svenska kvinnors löneelasticitet. Den redovisade medianlöneelasticiteten i detta urval är 0,3, och även om spridningen i resultaten är något större kan denna siffra antas vara en god approximation av det verkliga värdet.³⁰ Detta leder till att medianlöneelasticitet kan approximeras till 0,2 procent för befolkningen som helhet.³¹ Således kan vi anta att antalet arbetade timmar ökar med 0,2 procent för varje procents ökning av nettolönen, när vi nedan beräknar effekten på arbetsutbudet av en skattereform.³²

Arbetskraftens kvalitet

Beskattning kan påverka arbetskraftens kvalitet genom att försämra incitament till utbildning, byte av karriär och arbetsgivare eller lockelsen att bli företagare. Humankapitalbildning har enligt flera studier en stark påverkan på tillväxten på lång sikt.³³ Studier har visat att skattesystemets utformning kan påverka utbildningsvalet så att färre väljer ansträngande utbildningar och fler väljer att utbilda sig till yrken med hög arbetslöshet.³⁴

Beskattning påverkar avkastningen på utbildningen (utbildningspremien). Ett sätt att studera skatters påverkan på humankapitalbildningen är att beräkna ett samband mellan utbildningspremien och andelen personer som skaffar sig denna högre utbildning. Denna faktor är enligt flera studier viktigare för hur många som väljer att tillägna sig högre studier än andelen arbetslösa och studiemedelssystemets generositet.³⁵ Det finns bara ett fåtal studier om inkomstskatternas påverkan på humankapitalinvesteringar. En studie finner att den långsiktiga elasticiteten för humankapital med avseende på marginalsattesatsen är 0,97.³⁶ Det innebär att, om marginalsatten minskar med en procent ökar investeringarna i humankapital med nästan lika mycket. Eftersom arbetskraftens effektivitet beror på dess utbildning kommer detta att förbättra tillväxten på lång sikt.

Tillväxteffekt av en inkomstskattesänkning

Skattebetalare kan indelas i tre grupper: de som enbart betalar kommunal inkomstskatt, de som betalar både kommunal och statlig inkomstskatt, och de som förutom kommunal och statlig skatt även betalar värnsskatt. En femprocentig marginalsattesänkning får olika effekter på nettolönen i dessa grupper.

Individer som enbart betalar kommunalskatt ökar sin nettolön med 7,5 procent.³⁷ På medellång sikt ökar detta arbetskraftsutbudet i denna grupp med 1,5 procent.³⁸ För de individer som betalar både kommunal och statlig skatt ökar nettolönen med 10,7 procent, vilket innebär att arbetskraftsutbudet i denna grupp ökar med 2,14 procent. Slutligen ökar nettolönen för dem som betalar värnsskatt med 12 procent, vilket ökar arbetskraftsutbudet med 2,4 procent.

Tabell 2: Skattekilrar och nettolöneökning vid en sänking av marginalsatter med 5 %				
Ny marginalsatt	Andel av befolkn 20-64	Ny skattekil	Ny nettolön	Nettolöneökning
27%	81,20%	0,57	0,43	7,50%
47%	13,70%	0,69	0,31	10,70%
52%	5,20%	0,72	0,28	12,00%

Genom att vikta det ökade arbetskraftsutbudet med andelen av befolkningen mellan 20 och 64 i de olika grupperna finner vi att det förväntade arbetskraftsutbudet ökar med 1,63 procent.³⁹ För att beräkna tillväxteffekten av skattesänkningen måste vi beräkna värdet av det ökade arbetskraftsutbudet. Som vi tidigare konstaterat omvandlas ökat arbetskraftsutbud till ökad tillväxt genom att vi multiplicerar värdet med arbets-

kraftens inkomstandel (0,7). Således ökar BNP med 1,11 procent⁴⁰ utspridd över 10 år. Med en femprocentig marginalsattesänkning kan vi räkna med en extra årlig tillväxt om 0,11 procent i tio år.

Inkomstskatter påverkar även investeringarna i humankapital. Den långsiktiga elasticiteten för humankapital med avseende på marginalsattesatsen är, som vi visat ovan, 0,97. Det innebär att en marginalsattesänkning på 5 procent på lång sikt kan beräknas ge en 4,85-procentig ökning av humankapitalet.⁴¹ För att upprätthålla en permanent ökning av humankapitalet på 4,85 procent måste de årliga investeringarna i humankapital öka med 0,12 procent om vi antar att den balanserade, långsiktigt hållbara ekonomiska tillväxttakten är två och en halv procent.⁴² En ökning av humankapitalet har en positiv inverkan på den ekonomiska tillväxten på lång sikt. Om denna årliga investering i humankapital multipliceras med arbetets inkomstandel (0,7) får vi fram att den permanenta tillväxtökningen är ungefär 0,084 procent.

Empiriska studier av skatters påverkan på kapitalstocken

Investeringsstakten i ekonomin är mycket volatil och beror på många variabler, exempelvis räntan, produktiviteten och priset på kapitalvaror. Det finns en negativ korrelation mellan kapitalskatter och investeringar, och en positiv korrelation mellan investeringar och tillväxt, vilket ger en negativ korrelation mellan kapitalskatter och tillväxt.⁴³ Skatter snedvrider incitamenten att investera i realkapital och ger upphov till en skattekil mellan brutto- och nettoavkastning, med andra ord kapitalets avkastning före skatt och investeraren/spararens avkastning efter skatt.

Höga kapitalskatter kan leda till att kapital flyttar till andra länder och minskar det inhemska sparandet. För att kunna betala kapitalskatterna höjer företagen förräntningskraven, vilket medför att färre projekt genomförs och tillväxten blir lägre än den skulle kunna vara. Således resulterar höga företagsskatter och/eller hög individuell kapitalbeskattning i minskade investeringar och lägre tillväxttakt.

Kapitalstockens storlek bestäms över tiden av investeringar minus förslitningen av kapitalet i ekonomin. Det är förändringen av kapitalstocken – nettot av nyinvesteringar – som bestämmer tillväxten. Tillväxten ökar när investeringarna är högre än vad som krävs för att ersätta förslitet kapital och hålla jämna steg med befolkningsökningen.⁴⁴

Investeringselasticiteten visar hur stor den procentuella förändringen i investeringsnivån är vid en procents förändring av kapitalskatten. Det finns flera internationella studier på investeringselasticitet. I en studie beräknas investeringselasticiteten i USA med hjälp av information från de reformer av företagsbeskattningen som gjordes 1962–1988. Resultatet av studien är att en sänkning av kapitalkostnaden med en procent ökar investeringarna med 0,66 procent.⁴⁵ I en annan studie av samma forskarlag finner man att skatter påverkar tillväxten i 12 av 14 undersökta länder. Olika länders

investeringselasticitet är i dessa studier relativt likartad (den varierar mellan 0,6 och 1,6). Den svenska investeringselasticiteten beräknas i studien till 0,64.⁴⁶

Med denna investeringselasticitet skulle en svensk kapitalskattesänkning på 5 procent ge en ökning av investeringarna med 3,2 procent. Investeringskvoten är 17 procent av BNP⁴⁷ vilket skulle innebära en investeringsökning på 0,544 procent av BNP. Om realkapitalets marginalproduktivitet är 10 procent innebär detta en permanent tillväxtökning på 0,05 procent per år.⁴⁸

Empiriska studier av skatters påverkan på teknisk utveckling

I de senaste årens forskning om tillväxt har man uppmärksammat faktorer som permanent kan förändra den tekniska utvecklingstakten.⁴⁹ En sådan faktor är skatter som kan försämra ekonomins effektivitet och påverka den tekniska utvecklingstakten negativt. Höga skatter minskar incitamenten att forska samt utveckla nya produkter och produktionsprocesser, att starta och utvidga småföretag eller erbjuda riskkapital.⁵⁰ Vi kommer här att begränsa oss till skatternas påverkan på forskning och utveckling.

Beskattningens påverkan på incitamenten att investera i forskning och utveckling (FoU) har studerats i USA. I en studie undersöktes hur skatterabatter inverkar på forskningsresurser.⁵¹ Resultatet var att forskningen ökade med 2 procent för varje procent som skatteintäkterna minskade. En femprocentig minskning av kapitalbeskattningen skulle alltså öka resurserna till FoU med 10 procent. Forskningens andel av BNP i Sverige är 3,74 procent⁵² vilket innebär att forskningen skulle öka med 0,37 procentenheter vid en femprocentig minskning av kapitalbeskattningen. Denna ökning av forskningen ger en tillväxtökning på 0,11 procent av BNP på lång sikt.⁵³ Tillväxtökningen beräknas genom att multiplicera forskningsökningen med avkastningen på forskning och utveckling som i en studie⁵⁴ beräknas till 30 procent.

Sammanfattning av den indirekta metoden

En femprocentig marginalskaresänkning på arbetsinkomster skulle med nuvarande skatteklar resultera i en ökning av arbetskraftsutbudet för befolkningen med 1,63 procent. Detta kan omräknas till en extra årlig tillväxt om 0,11 procent i tio år. Marginalskaresänkningen ger därtill en ökning av investeringarna i humankapital med 0,12 procent vilket ger en ökning av den långsiktiga tillväxten med 0,084 procent per år.

En sänkning av kapitalskatterna med 5 procent ökar investeringarna med 0,5 procent av BNP. Detta kan vi räkna om till en permanent tillväxtökning på 0,05 procent per år. Den lägre kapitalbeskattningen ökar också investeringar i forskning och utveckling med ca 10 procent. Med hänsyn tagen till forskningens andel av BNP och dess produktivitet skulle detta ge en permanent tillväxtökning med 0,11 procent av BNP.

Den sammantagna permanenta tillväxtökningen av en marginalsattesänkning på fem procent beräknas till 0,24 procent. Vi kan summera tillväxtökningen som beror på de ökade investeringarna i humankapital (0,084 procent), realkapital (0,05) och större resurser till forskning och utveckling (0,11). Under tio år kommer skattesänkningen dessutom att ha en tillfällig tillväxtökning som beror på ökat arbetskraftsutbud. Den tillfälliga ökningen motsvarar 0,11 procent av BNP. Detta betyder att den föreslagna skattesänkningen ger en tillväxtökningen på 0,35 procent under en tioårsperiod.⁵⁵

Den direkta metoden

Med det direkta angreppssättet beräknas påverkan på tillväxt med ekonometriska metoder. Regressionsanalys används för att skatta sambandet mellan en oberoende variabel och en tillväxtvariabel medan man håller andra variabler konstanta. Nedan redovisas resultatet av ett stort antal studier om sambandet mellan skatter, den offentliga sektorns storlek, offentlig konsumtion och tillväxten. Vi utgår från att skattekvoten/utgiftskvoten/konsumtionen sjunker med 3 procent av BNP med den föreslagna skattereformen.

Varje ekonometrisk studie baseras på en egen kombination av teori, skattningsmetoder och materialurval. De enskilda studierna är därför i någon filosofisk mening ojämförbara storheter där varje kombination har sina egna brister och därför alltid är möjlig att kritisera. Dock menar jag att det är möjligt att göra en s k metastudie, d v s att försöka uppnå ett relevant undersökningsresultat genom att sammanställa resultaten från många studier som söker svar på samma fråga.

Inledningsvis i kapitlet diskuteras olika svårigheter med metoden och hur dessa påverkar ett eventuellt samband. I ett urval av litteraturen sammanfattas därefter de uppmätta sambanden mellan dels offentlig sektor och tillväxt och dels skatter och tillväxt. Eftersom den offentliga sektorn till största delen betalas av skatter i de flesta länder, bör resultatet av studier som använder skattekvoten och utgiftskvoten vara lika stora. Empiriska studier av sambandet mellan skatter och tillväxt använder vanligtvis skattekvoten som oberoende variabel och antingen tillväxt i BNP eller tillväxt i BNP per capita som beroende variabel. De studier som skattar sambandet mellan offentlig sektor storlek och skatter använder utgiftskvoten som oberoende variabel. Det finns även studier som använder den offentliga konsumtionen (d v s den offentliga utgiftskvoten utan transfereringar och skuldbetalningar) som oberoende variabel. Sist i kapitlet finns en sammanfattning av de slutsatser vi kan dra av materialet.

Metodologiska svårigheter

För att kunna jämföra och dra slutsatser av de olika studierna måste vi först identifiera de metodproblem som dessa har gemensamt och undersöka om problemen systematiskt snedvrider metastudien. I litteraturen identifieras fem metodologiska huvudproblem som skulle kunna förvanska resultatet. För det första har studierna svårt att finna bra data på den oberoende (skatte-) variabeln. I teorin påverkas individernas beteende främst av marginalskatterna. Storleken på denna variabel är svår att identifiera eftersom avdrag, undantag och liknande idiosynkratiska drag i skattesystemen försvårar beräkningen. Därför används olika former av proxyvariabler som antas samvariera

med marginalsikten.⁵⁶ Ofta används skattetrycket eller den offentliga utgiftskvoten som proxyvariabel.⁵⁷

Proxyvariabler måste användas med försiktighet och ingen av de båda variablerna ovan är invändningsfria. Det är exempelvis rimligt att anta att höga skattesatser över tid resulterar i höga skattekvoter men det kan finnas problem i hur skattekvoter speglar skattesatser på kort sikt. Exempelvis kan effekten av oväntat höga löneökningar vara att skattetrycket i ekonomin ökar (mer ju större progressivitet det finns i skattesystemet). Beror de onormalt höga löneökningarna på en oväntad högkonjunktur kommer ett statistiskt ”felaktigt” samband att uppstå mellan högt skattetryck och hög tillväxt.

Men falska samband är troligtvis ovanliga, mer troligt är att användningen av proxyvariabler försvagar det samband vi önskar studera. Omvänt kan det uppstå ett delvis falskt samband mellan höga offentliga utgifter och låg tillväxt, eftersom socialbidrag, a-kassa, Ams och liknande verksamheter automatiskt ökar när tillväxten är låg och arbetslösheten ökar. Höga offentliga utgifter blir i ett sådant läge korrelerade med låg tillväxt utan att det nödvändigtvis finns ett orsakssamband (eftersom det i detta fall är den låga tillväxten som vållar de offentliga utgifterna, inte omvänt).

Ett annat metodologiskt problem är att många faktorer som påverkar tillväxten är statistiskt korrelerade med varandra. Forskning har visat att det finns statistiskt säkraställda samband mellan mer än 50 variabler, tagna var för sig, och tillväxten.⁵⁸ Eftersom många av dessa variabler i sin tur samvarierar försvinner de flesta samband när många variabler inkluderas. De samband som finns blir för små för att kunna urskiljas med de statistiska metoder som vanligtvis används när de delas upp på många variabler. Detta gör att det är svårt att isolera entydiga samband och de som identifieras blir svagare än de är i verkligheten.

Ett tredje metodproblem uppstår när studier blandar fattiga och rika länder i samma regression utan att ta hänsyn till upphinnareffekten eller Wagners lag. Upphinnareffekten kallas det faktum att fattiga länder, åtminstone i teorin, tenderar att växa snabbare än rika länder eftersom de kan dra nytta av teknik som redan har utvecklats. Eftersom fattiga länder även tenderar att ha en mindre offentlig sektor och lägre skatter än rika länder kan detta leda till att skatternas och den offentliga sektorns tillväxtpåverkan överskattas. Wagners lag innebär att offentlig sektors andel av BNP tenderar att öka med stigande rikedom – politisk efterfrågan på offentliga tjänster ökar alltså snabbare än efterfrågan på privata varor när välståndet växer. Eftersom offentlig sektor generellt ökar snabbare i länder med hög tillväxt än i de med låg, blir konsekvensen att offentlig sektors eventuella negativa påverkan på tillväxten underskattas. Medvetenheten om dessa problem är spridd och de flesta studier rensar för dessa faktorer.⁵⁹

För det fjärde måste datamaterialet, som studierna utgår ifrån, omfatta tillräckligt många länder och/eller tillräckligt lång tidsperiod för att vara relevant. Den statistiska säkerheten (reliabiliteten) ökar med datamängden (d v s med antalet länder och tidsperiodens längd). Samtidigt försämras validiteten i en studie som bygger på länder

med stora skillnader eller på data från skilda tidsepoker. Exempelvis måste studier som omfattar både fattiga och rika länder ta hänsyn till upphinnareffekten och Wagners lag. Vidare bör tidsperioden vara tillräckligt lång för att inte påverkas av enstaka konjunkturfuktuationer. Vanligtvis brukar studier omfatta tillräckligt många länder och tillräckligt lång tid för att undvika detta problem. Studier som inte beaktar dessa problem, kommer i de flesta fall att finna att det inte föreligger något samband.

Slutligen återstår frågan hur tillväxten i den offentliga sektorn skall värderas. Mycket av den offentliga sektorns produktion är inte konkurrensutsatt och prissätts ej heller genom några marknadsmekanismer. Eftersom det är svårt att avgöra värdet av dessa tjänster är det problematiskt att bestämma produktivitetstillväxten i den offentliga sektorn. I stället använder länder schablonmässiga antaganden om hur mycket offentlig sektors produktivitet ökar när offentlig statistik sammanställs. Ett problem är att länder inte använder samma schablon.⁶⁰ En annan svårighet är att den andel av ekonomin som schablonberäknas varierar mellan olika länder, eftersom storleken på deras offentliga sektorer är olika. Forskningens tröst är att det inte tycks finnas någon systematik i hur länder bestämmer schablonens storlek och därför uppstår inte heller någon systematisk snedvridning.

Den slutsats vi kan dra är att metodproblemen troligen försvagar de samband vi söker mellan skatter och tillväxt och mellan den offentliga sektorns storlek och tillväxt. De resultat som redovisas nedan bör därför sannolikt vara i underkant.

Empiriska studier av sambandet mellan skatter och tillväxt

Det finns flera sätt att mäta skatternas påverkan på tillväxten. I tabell 3 nedan redovisas det skattade sambandet som återfinns i ett antal studier.⁶¹ Vi har tidigare konstaterat att det finns en diskussion om det går att bevisa ett empiriskt samband mellan skatter och tillväxt. Använder man enbart studier där skattekvoten används som oberoende variabel är svaret nej. Tre av de sex studierna som undersöker om skatter påverkar tillväxten, och som använder skattekvot som oberoende variabel, finner inte något samband. I de återstående tre studierna finns ett signifikant negativt samband. Det bör noteras att det är de tidiga studierna som inte finner något samband, samt att Levin & Renelt (1992) – den enda studien från 1990-talet i urvalet som inte fann ett samband – ställer mycket höga krav för att acceptera samband. Om vi beräknar tillväxteffekten av skattesänkningen med den enda studie som ger ett kvantitativt negativt samband (Fölster & Henrekson 2001) finner vi att den 3-procentiga minskningen av skattekvoten resulterar i 0,33 procents högre tillväxt.

Tabell 3: Empiriska studier av sambandet mellan skatter och och tillväxt			
Studie	Oberoende variabel	Beroende variabel	Samband
Katz, Mahler, Franz (1983)	Skattekvot	BNP	0
Koester och Kormendi (1989)	Skattekvot	BNP per capita	0
Levin och Renelt (1992)	Skattekvot	BNP per capita	0
Kormedi och Meguire (1995)	Skattekvot	BNP per capita	sign negativt
Du Rietz (1994)	Skatteklar (arbetare)	BNP per capita	-0,05
Du Rietz (1994)	Skatteklar (tjänstemän)	BNP per capita	-0,07
Wright (1996)	Skattekvot	BNP per capita	sign negativt
Mendoza m fl (1997)	Genomsnittsskatt	BNP	0
Engen och Skinner (1996)	Marginalskatt	BNP	-0,05
Fölster och Henrekson (2001)	Skattekvot	BNP per capita	-0,11
Padovano och Galli (2002)	Makromarginalskatt	BNP per capita	-0,023

Men det finns även andra metoder att beräkna skatternas tillväxteffekt. Du Rietz finner som väntat att höga skatteklar är negativt korrelerade med tillväxt (och att större skatteklar har en större negativ korrelation). Tillväxteffekten av sänkta skatteklar har Du Rietz beräknat till 0,05 respektive 0,07 procent beroende på inkomstnivå för varje procent skatteklarerna minskar. Om vi beräknar tillväxteffekten med Du Rietz skattningar av skatteklarernas tillväxteffekt, och i detta använder tabellvärdena från tabell 2, kan vi beräkna den ökade tillväxten till 0,26 procent per år.⁶²

Ett tredje sätt är att beräkna effekten av sänkta marginalskatter. Engen & Skinner (1996) finner att en procents lägre marginalskatter ökar tillväxten med ungefär 0,05 procent, medan Padovano & Galli (2002) beräknar att sänkta makromarginalskatter ökar tillväxten med 0,023 procent. När vi multiplicerar med vår marginalskattesänkning på 5 procent får vi resultatet att tillväxten i det första fallet beräknas öka med 0,25 procent per år och i det andra fallet 0,115 procent per år.

Empiriska studier av sambandet mellan offentlig sektors storlek och tillväxt

Nedan ska vi beräkna sambandet mellan offentlig sektors storlek och tillväxt. Vi använder två olika mått på den offentliga sektorns storlek. I tabell 4 samlar vi studierna som använder offentlig utgiftskvot som oberoende variabel. I tabell 5 samlar vi de studier som använder offentlig konsumtion (d v s transfereringar är borträknade), som oberoende variabel. Som beroende variabel används vanligtvis BNP per capita eller BNP (i några enstaka fall mäts tillväxt med BNP utan offentlig konsumtion eller total faktorproduktivitet).

Det genomsnittliga resultatet av sambandet mellan offentlig sektors storlek och tillväxt är att varje procent den offentliga utgiftskvoten sjunker ökar tillväxten med 0,11 procent per år. Med det antagande vi har, att utgiftskvoten sjunker med 3 procent, ger detta en tillväxtökning på 0,33 procent för vår föreslagna skattereform.

Tabell 4: Empiriska studier av sambandet mellan storlek på offentlig sektor och tillväxt			
Studie	Oberoende variable	Beroende variabel	Samband
Smith (1975)	Offentliga utgiftskvot	BNP per capita	-0,1
Smith (1975)	Offentliga utgiftskvot exl. transf.	BNP per capita	-0,25
Saunders (1985)	Offentliga utgiftskvot	BNP	-0,16
Saunders (1985)	Offentliga utgiftskvot	BNP	-0,06
Marlow (1986)	Offentliga utgiftskvot	BNP	-0,19
Engen and Skinner (1992)	Offentliga utgiftskvot	BNP	0
Easterly och Rebelo (1993)	Offentliga utgiftskvot	BNP per capita	0
Hansson and Henrekson (1994)	Offentliga utgiftskvot	Total faktorproduktivitet	-0,09
Fölster och Henrekson (2001)	Offentliga utgiftskvot	BNP per capita	-0,075
Hansson (2000)	Offentliga utgiftskvot	BNP per capita	-0,23
Hansson (2000)	Offentliga utgiftskvot	BNP per capita	-0,028
Genomsnitt			-0,11

Om man i stället mäter sambandet mellan offentlig sektors storlek och tillväxt med den relativa storleken på offentlig konsumtion finner vi att det genomsnittliga resultatet är att varje procent den konsumtionen sjunker ökar tillväxten med 0,14 procent per år. Med ett antagande att konsumtionen sjunker med 3 procent är resultatet av vår föreslagna skattereform en tillväxtökning på 0,42 procent per år.

Tabell 5: Empiriska studier av sambandet mellan storlek på offentlig konsumtion och tillväxt			
Studie	Oberoende variable	Beroende variabel	Samband
Cameron (1982)	Konsumtion	BNP	-0,05
Landau (1983)	Konsumtion	BNP per capita	-0,39
Barth and Bradley (1988)	Konsumtion	BNP utan offentlig konsu	-0,21
Barro (1989)	Konsumtion	BNP per capita	-0,09
Grier och Tollock (1989)	Konsumtion	BNP	-0,032
Barth, Keleher, Russek (1990)	Konsumtion	BNP per capita	-0,12
Barro (1991)	Konsumtion exkl. utbildning etc.	BNP per capita	-0,12
Dowrick (1992)	Konsumtion	BNP	-0,11
Hansson and Henrekson (1994)	Konsumtion	Total faktorproduktivitet	-0,14
Genomsnitt			-0,14

Sammanfattning av den direkta metoden

I samhällsvetenskap innebär inte alltid ett samband mellan två variabler att det ena orsakat det andra. För att ett statistiskt samband även ska accepteras som ett orsakssamband krävs att det har teoretiskt stöd. Det finns teoretiskt stöd för att tro att skatternas storlek påverkar de ekonomiska aktörernas agerande, och att aktörernas agerande på makronivå får tillväxtkonsekvenser. Därför finns det fog för att acceptera att det kan finnas ett orsakssamband mellan storleken på skatter och tillväxt.

Tillväxtprocessen är komplicerad och därför krävs att omfattande metodologiska svårigheter övervinns för att hållbara resultat ska erhållas. Sambanden framstår av metodologiska skäl som svagare än de verkliga är. Vissa samband som de facto finns fångas inte upp. Detta kan eventuellt förklara svårigheterna att säkerställa sambandet mellan skattekvoten och tillväxten. Övriga undersökta skattevariabler tyder på att det

finns ett samband. En 3-procentig minskning av skattekvoten resulterar, enligt en skattekvotsstudie, Fölster & Henrekson 2001, som ger ett kvantitativt negativt samband, i 0,33 procents högre årlig tillväxt. En beräkning av tillväxteffekten utifrån skattekilar beräknar värdet på tillväxteffekten till 0,26 procent per år. Om man utgår från skattningar av sambandet mellan marginalsatser och tillväxt, bli de relevanta värdena på tillväxteffekten 0,25 procent respektive 0,115 procent per år beroende på vilken studie man förlitar sig på.

Undersökningen av sambandet mellan de två andra oberoende variablerna, offentlig utgiftskvot och offentlig konsumtion, och tillväxt visar i de flesta empiriska studier på det förväntade sambandet (även om det givetvis finns exempel på motsatsen). Detta trots att de metodologiska bekymmer som noterats ovan även finns i dessa fall. Åtta av tio undersökta skattningar av sambandet mellan offentlig utgiftskvot och tillväxt visar på ett negativt samband. Ett beräknat genomsnittligt samband för samtliga undersökta studier ger vid handen att den årliga tillväxten ökar med 0,11 procent när den offentliga utgiftskvoten sjunker med en procent. Eftersom vi har räknat på ett scenario där utgiftskvoten sjunker med 3 procent ger detta en tillväxtökning på 0,33 procent i detta fall.

På lång sikt borde statlig konsumtion och statlig beskattning sammanfalla. Det kan därför betraktas som underligt att vi vinner ett samband för den offentliga utgiftskvoten men inte för skattekvoten. En förklaring kan vara att skatterna är mer ojämnt fördelade över tiden eftersom staten kan låna till utgifterna, för det andra att politiker medvetet fördelar statliga utgifter över valcyklerna för att vinna val eller att den ökade statliga upplåningen i västerländska länder stör de statistiska sambanden. En annan förklaring skulle kunna vara att den offentliga utgiftskvoten bara är en proxyvariabel för en lång rad icke-monetära statliga regleringar (exempelvis arbetsrätten) och att det är dessa regleringar – inte skatterna – som minskar tillväxten.

När vi studerar sambandet mellan offentlig konsumtion och tillväxt finner vi att samtliga studier uppvisar ett negativt samband. Ett genomsnitt av de redovisade sambanden visar att en sänkning av den offentliga konsumtionen med 1 procent ökar tillväxten med ca 0,14 procent per år, och därmed ger en minskning av konsumtionen med 3 procent en årlig tillväxtökning med ca 0,42 procent.

Det är intressant att notera att det genomsnittliga negativa sambandet för offentlig konsumtion är större än det är för den offentliga utgiftskvoten. Den offentliga utgiftskvoten är ett bredare mått än den offentliga konsumtionen. Exempelvis innehåller det offentliga konsumtionsmåttet vanligtvis inte några investeringar i infrastruktur. I den endogena tillväxtteorin kan sådana investeringar ha en positiv effekt på tillväxten, på samma sätt som skatter har en negativ effekt. Ett mått som innehåller statliga investeringar torde därför uppvisa ett mindre negativt samband med tillväxten än ett mått som utesluter dessa produktiva investeringar.

Sammantaget kan vi konstatera att vi inte kan säkerställa ett samband mellan skattekvot och tillväxt, men att de fyra andra skattevariablerna visar att den föreslagna skattesänkningen skulle ge en tillväxtökning på mellan 0,115 och 0,33 procent. De andra breda måtten, offentlig utgiftskvot och konsumtion, ger vid handen att skattesänkningen skulle öka den årliga tillväxten med 0,33 respektive 0,42 procent.

Avslutande diskussion

Tillväxtens ökade betydelse i den politiska diskussionen kan förklaras av tre förändringar. För det första avslutades debatten om vilket samhällssystem som ger störst välfärd och högst levnadsstandard i och med kommunismens fall. De politiska partierna har i stället inriktat debatten på hur det marknadsekonomiska systemet bäst förvaltas. En andra förändring är de enastående höga tillväxttal som vissa länder i Öst- och Sydostasien uppvisar. Utvecklingen i de asiatiska tigerekonomierna har ökat medvetenheten om att samhällets ekonomiska utvecklingsnivå är det kumulativa resultatet av tillväxt i det förflutna. Den tredje förändringen är att den nationalekonomiska forskningen delvis förändrat sin syn på tillväxt. Tidigare menade forskningen att den långsiktiga tillväxttakten inte kunde påverkas med politiska beslut. Sedan några decennier finns en ny forskningsinriktning som betonar just de långsiktiga tillväxteffekterna av olika politiska beslut. Även de forskare som håller kvar vid de äldre teorierna har delvis ändrat fokus och betonar numera att en tillfällig höjning av tillväxten på kort- och medellång sikt resulterar i en permanent höjning av BNP-nivån. Sammantaget har dessa förändringar resulterat i ökade krav på det politiska systemet att leverera hög tillväxt.

Skatterna har inte en entydig effekt på tillväxten. För att avgöra vilken effekt skatterna har måste vi se efter hur den påverkar enskilda individers agerande. Den enskilda individen som agerar på en marknad tar bara hänsyn till den privata avkastningen. Om den privata avkastningen är lägre än den sociala för ett visst agerande, kommer alltför få att agera på det eftersträvarsvärda sättet. När en aktivitet beskattas skjuts en skattekil in mellan den privata avkastningen och den sociala avkastningen. Denna skattekil snedvrider aktörernas agerande. Eftersom det snedvridna agerandet vanligtvis är mindre effektivt⁶³ kommer detta att sänka tillväxten i ekonomin.

Tillväxteffekten av ett visst skattetryck beror dels på hur skatterna tas ut, dels på skatternas nivå och dels på vad de används till. Den effekt som skatterna har på tillväxten kan skilja sig åt mellan länder med samma skattekvot beroende på hur skattesystemet är konstruerat. I länder med breda skattebaser och låga, likformiga skatter snedvrids marknaden mindre än i länder med smala skattebaser och höga olikformiga skatter. Allt annat lika kommer länder med högre skatter att ha högre skattekilrar och därmed lägre tillväxt. Samtidigt vet vi att skatter behövs för att upprätthålla vitala samhällsfunktioner. En del skatter har dessutom en positiv tillväxteffekt. Detta gäller exempelvis utgifter för att upprätthålla rättsliga institutioner, investeringar i infrastruktur samt insatser för forskning och utbildning.

Vi har i denna rapport försökt uppskatta skatternas tillväxteffekt i två skilda perspektiv. Det indirekta angreppssättet går ut på att dela upp BNP i sina olika källor och undersöka vilken effekt en sänkning av marginalsatterna med fem procent har på var och

en av dessa variabler. Tillväxteffekten av dessa förändringar av beteendevariablerna summeras. Det är relativt enkelt att undersöka beteendevariabler, och beräkningarna av dessa variabler är därför troligen ganska exakta. Svårigheten är att det inte finns tillräckligt många relevanta studier som kan användas för att beräkna tillväxteffekten. Ett annat bekymmer är också att en stor del av tillväxteffekten är svår att beräkna eftersom den har att göra med den tekniska utvecklingen. Vår genomgång visar att den föreslagna sänkningen av skatten ökar tillväxten under de första tio åren med ca 0,35 procent. Efter tio år är tillväxteffekten ca 0,24 procent per år.

Det direkta angreppssättet går ut på att försöka finna ett statistiskt samband mellan olika oberoende variabler (exempelvis skattekvot, offentlig utgiftskvot eller storleken på den offentliga konsumtionen) och tillväxt i olika länder. Det finns ett stort antal ekonometrisk studier som undersöker de sökta sambanden med en mångfald av olika datamaterial. Sammanställningen av resultaten visar att sambandet mellan skattekvot och tillväxt är svår att säkerställa men att det finns tydliga samband mellan den offentliga sektorns storlek och dess konsumtion och tillväxt. När vi utgår från en sänkning av statens utgifter med 3 procent av BNP är den årliga genomsnittliga tillväxteffekten, beroende på mått, 0,33 respektive 0,42 procent per år.

Den årliga genomsnittliga produktionen i Sverige är 286 100 kronor per person.⁶⁴ Om tillväxteffekten uppskattas till 0,33 procent under tio år kommer den genomsnittliga produktionen att stiga med 3,35 procent i slutet av denna period.⁶⁵ Det innebär att den genomsnittliga medborgaren i slutet av perioden kan förfoga över nästan 9 600 kronor mer än utan den genomförda skattesänkningen.⁶⁶ En del av denna ökning tillfaller staten i form av ökade skatteintäkter. Den föreslagna skattesänkningen är på motsvarande 3 procent av BNP. Eftersom den offentliga sektorn, även efter den föreslagna skattesänkningen, kommer att ta närmare hälften av produktionen i skatt, och eftersom den uppskattade BNP ökningen efter tio år är mer än 3 procent, är budgeteffekten av den föreslagna skattesänkningen i slutet på perioden endast omkring 1,5 procent av BNP.

Möjligheterna att empiriskt studera skatternas tillväxteffekt förbättras ständigt. Varje år ökar de data som finns tillgängliga för forskarna – dels genom att tidsserier blir längre, dels genom att antalet länder med jämförbara skattesystem ökar. Kvaliteten på tillgängliga data ökar genom att uppgifterna blir mer standardiserade över tiden. Möjligheterna till god empirisk forskning förbättras även av de skattepolitiska experiment och innovationer som exempelvis många östeuropeiska länder gör med platt skatt. Till dess att de empiriska forskarna är eniga får vi väga de studier och de resultat som finns med försiktighet. Resultatet av denna studie är att de höga skatterna i Sverige resulterar i en lägre tillväxttakt.

Noter

1. För en diskussion av den indirekta respektive direkta metoden se Slemrod (1995, sid 373–431) som benämner metoderna ”bottom-up” och ”top-down”. Se även Engen & Skinner (1996).
2. Se Fregert & Jonung (2003), kapitel 7 särskilt figur 7.13 på sid 153.
3. Se exempelvis North (1993a), samt North & Thomas (1993b).
4. Den neoklassiska teorin baseras på Solow (1956), sid 65–94.
5. Om investeringarna är större än förslitningen av kapital ökar kapitalintensiteten i ekonomin. Detta medför att tillväxten under en tid kommer att vara högre än den balanserade tillväxttakten. Orsaken är att varje arbetare har mer kapital – d v s effektivare maskiner – att arbeta med. Men med större nyinvesteringar kommer även större förslitning på det investerade kapitalet. Förslitningen på nyinvesteringarna kommer att öka tills de är lika stora som den högre investeringstakten, och då återgår ekonomin till den balanserade tillväxttakten. Samma förhållande fast omvänt gäller när investeringarna är lägre än förslitningstakten.
6. Andra viktiga antaganden är att insatsfaktorerna arbete och kapital har avtagande marginalproduktivitet. Detta innebär att varje extra enhet arbete eller kapital ökar produktionen i ekonomin, men att ökningstakten blir mindre ju fler enheter som adderas. Hela ekonomin antas ha konstant skalavkastning, vilket betyder att storleken på ekonomin dubblas om insatsen av *alla* insatsfaktorer dubblas. Vidare antas ekonomin vara i ett läge med perfekt konkurrens mellan företagen och att den tekniska utvecklingen och befolkningstillväxten är exogent bestämd, vilket innebär att dessa faktorer bestäms utanför modellen.
7. Endogen tillväxtteori, eller ”new growth theory” som denna familj av teorier även kallas, har sitt ursprung i artiklar som Romer (1990, sid 71–102); Romer (1989); Lucas (1988, sid 3–42); Rebelo (1991, sid 500–521). Ordet endogen har sitt ursprung i att teorierna försöker inkludera även den tekniska utvecklingen bland de variabler som modellen laborerar med.
8. Andra viktiga antaganden är att produktionen har konstant skalavkastning med avseende på kapital, och därför kommer förändringar av investeringsnivåer att medföra permanenta förändringar av tillväxttakten.
9. En vara som är icke-rivaliserande kan konsumeras av ett otal individer utan att det påverkar deras nyttjande. En rival vara däremot, kan endast konsumeras av en konsument åt gången. Icke-rivala varor är t ex försvar och TV-program, där försvar ej är exkluderbart medan TV-program är det (genom kodade sändningar).
10. En varas grad av exkluderbarhet bestäms av hur svårt det är att förhindra andra från att konsumera den. Abstrakt kunskap är icke-rival och ofta svår att få exkluderbar. Kompetent personal kan bara utnyttjas av ett företag åt gången, medan den kunskap personalen besitter är tillgänglig för alla med förmåga att förstå den.
11. Som exempel kan tas den debatt som nu förs om nedladdning av musik på nätet. Produkten musik är icke-rival, och den tekniska utvecklingen har gjort att den ej heller längre är exkluderbar i samma utsträckning som tidigare. Musikindustrin vill alltså, genom legala instrument, återskapa den exkluderbarhet man hade när distributionen av musik måste genomföras via en fysisk produkt såsom en LP- eller CD-skiva.

12. När produktionen ger upphov till en s k externalitet – en samhällsekonomisk kostnad som den privata aktören inte tar hänsyn till – kan skatter användas för att öka effektiviteten. Om externaliteten exempelvis är ett utsläpp, kan miljöskatter användas för att förändra medborgarnas beteende och minska skadorna på miljön.

13. En nattvaktarstat, med en snäv definition av kollektiva nyttigheter begränsad till försvar, rättsväsende och central förvaltning, kostar 5–7 procent av BNP. Om staten utökas med ytterligare funktioner, såsom visst försörjningsstöd till svaga grupper, grundskola och grundforskning, krävs en beskattning på ytterligare minst 10 procent. Se Sandberg (1998).

14. Skattekilarna har beräknats med formeln $1 - ((1 - t_e) \times (1 - t_m) \times (1 - t_l) / (1 + t_l))$, där t_e är den del av den allmänna löneavgiften som betalas av löntagaren (1,75 %), t_m är momsen (25 %), t_l är inkomstskatten på marginalen (se tabellvärde) och t_l är den särskilda löneskatten (24,26 %). Den särskilda löneskatten är den del av arbetsgivaravgiften som kan betraktas som skatt. De delar av arbetsgivaravgiften som är förmånsanknutna och aktuariskt bestämda avgifter, exempelvis pensionsavsättningar, kan betraktas som lön. Vi bortser från att ökande löner kan reducera exempelvis bostadsbidrag, dagisavgifter och socialbidrag, något som i annat fall borde räknas in i t_m .

15. Två typer av kapitalskatter kan urskiljas: de som drabbar kapitalanvändning och de som beror av kapitalägarens bosättning. Skatter på kapitalanvändning (exempelvis bolagsbeskattning och fastighets-skatt) drabbar både inhemska och utländska investerare. När dessa höjs ökar sannolikheten för att kapitalet skall flyttas utomlands och investeringarna i ekonomin minskar. Kapitalskatter som beror på bosättningsort (t ex reavinstskatt och skatt på ränteinkomster) drabbar bara kapitalägarna som är bosatta i landet. När dessa höjs minskar det inhemska sparandet. I en öppen ekonomi kommer delar av detta sparande att ersättas av utländskt kapital.

16. Hansson & Norrman (1996), sid 99–100.

17. Svårigheterna att finna data på relevanta variabler gör att forskare väljer att använda data på variabler som är korrelerade med den variabel man vill mäta. De använder sig av den data som finns tillgänglig.

I många av de studier som citeras nedan används skattekvoten som en variabel när det vore mer korrekt att använda exempelvis nivån på marginalskatterna. Att i stället förlita sig på skattetrycket är problematiskt, eftersom de variabler som ingår i skattekvoten (d v s skattebetalningar och BNP) båda påverkas av ett flertal externa faktorer. Detta gör att studierna blir mindre tillförlitliga. I de fall där man trots detta finner ett samband, kan man göra antagandet att sambandet vore starkare om de teoretiskt mer korrekta variablerna hade använts.

Ett annat problem är att det inte bara är nivån på skatterna som påverkar sambandet mellan skatter och tillväxt utan även hur skattesystemet är konstruerat och utgifternas komposition. Olika skattesystem kan ge olika tillväxtresultat beroende på hur de är konstruerade.

18. Uppgifter om skatterna har hämtats från <www.ekonomifakta.se/diagram___363.aspx>. Uppgifterna om skatteintäkter och skatternas andel av BNP gäller år 2004 och har hämtats från Skattebetalarna (2004). I beräkningarna ingår inte några dynamiska effekter.

19. Begravningsavgift, som varierar från församling till församling, är i genomsnitt 0,224 procent för år 2006.

20. De lägsta skattesatserna återfinns i Vellinge (29,71 %) och Kävlinge (29,72 %) medan de högsta finns i Ragunda (35,32 %) och Dals-Ed (35,99 %). Dessa skattesatser är inklusive kyrkoavgiften.

21. En femprocentig sänkning av kommunalskatten innebär att den nya genomsnittliga skatten är 26,8 %, vilket motsvarar 84,3 % (26,8 / 31,8) av den nuvarande nivån. Intäkterna från den kommunala inkomstskatten sjunker till 359,9 miljarder (motsvarande 14,24 procent av BNP).

22. Vid en skattesats på 28 % ger bolagskatten 49,8 miljarder. Om skattesatsen sänks till 23 % kommer statens intäkter att sjunka till 40,9 miljarder, eller 1,64 % av BNP.
23. I detta kapitel använda jag den indirekta metod som redovisas i Engen & Skinner (1996). I möjligaste mån ersätter jag amerikanska variabelvärden med de svenska motsvarigheterna.
24. Mer formellt förändringen i den totala faktorproduktivitet plus en viktad andel av förändringen i det kvalitetsjusterade arbetskraftsutbudet och förändring i kapitalstocken.
25. Mer formellt $\hat{Y} = \hat{T} + \alpha \hat{L} + \beta \hat{K}$. Y är BNP, T är total faktorproduktivitet, L är kvalitetsjusterat arbetskraftsutbud och K är kapitalstocken. Cirkumflextecknet $\hat{}$ betecknar förändring, α är arbetskraftens inkomstandel medan β är kapitalets inkomstandel. I den neoklassiska tillväxtmodellen antar att $\alpha + \beta = 1$.
26. Den tekniska utvecklingsnivån används ofta synonymt med begreppet total faktorproduktivitet.
27. I endogena tillväxtmodeller antas kapital även omfatta icke-rival kunskap (se förklaring ovan). I en del modeller medför detta att kapitalets marginalproduktivitet antas vara konstant, vilket innebär att en enprocentig ökning av kapitalet ger en enprocentig ökning av BNP. Vi bortser från detta i de modeller vi använder.
28. Kapitalets inkomstandel bestäms vid perfekt konkurrens av kapitalets marginalproduktivitet som oftast approximeras med räntan. Arbetskraftens inkomstandel bestäms av lönerna. Ett annat sätt att beräkna detta är att approximera arbetskraftens outputelasticitet, som är den procentuella förändring av BNP som uppkommer vid en procents förändring av det kvalitetsjusterade arbetskraftsutbudet. I Fregert & Jonung (2003), sid 136 anges ett värde på kapitalets inkomstandel till 30 % och arbetets inkomstandel till 70 %. Värdet på variablerna anges till 1/3 respektive 2/3 på sid 41 i Jones (1998) och till 0,7 och 0,3 i en tvåfaktormodell på sid 13. I Engen & Skinner (1996) sätts värdet på variablerna till 25 respektive 75 %. Notera att detta även stämmer med det tidigare antagandet i neoklassisk tillväxtteori att produktionsfaktorerna arbete och kapital har avtagande marginalproduktivitet.
29. Se exempelvis Hansson & Norrman (1996), kap 4.
30. Se SOU 1996:117, sid 214 ff. Frågan om arbetskraftsutbud har även diskuterats i SOU 1995:104 och SOU 2004:2. I en studie av Selén (2002) beräknas elasticitet i inkomsterna för marginella inkomstförändringar till 0,2–0,4.
31. SOU 1995:104, sid 157.
32. Utländska studier av arbetskraftsutbudet ger väsentligen samma resultat. Se Connolly & Munro (1999) och Blundell (1992), sid 15–40.
33. Se exempelvis Trostel (1993) inklusive referenserna i artikeln.
34. Se exempelvis Alstadsæter, Kolm & Larsen (2005).
35. Se exempelvis Fredriksson (1997, sid 129–142). Exempel på utländska studier med liknande resultat är Dupor et al (1996).
36. Se Trostel (1993).
37. Skattekilarna har beräknats på samma sätt som ovan i fotnot 14 med undantag för att marginals-katten minskats med 5 % för alla grupper. Nettolöneökningen har beräknats genom att den nya nettolönen har dividerats med den tidigare nettolönen. Den tidigare nettolönen redovisas inte i tabell 1 men kan beräknas till 1 minus skattekilen.
38. Den ökade nettolönen (0,075) multiplicerat med arbetskraftens genomsnittliga löneelasticitet (0,2).

39. Det förväntade arbetskraftsutbudet beräknas som följer: $0,812 \times 0,075 + 0,137 \times 0,0214 + 0,052 \times 0,024 = 0,0163$.
40. 1,63 % ökning av arbetskraftsutbudet gånger arbetskraftens inkomstandel (0,7).
41. 0,97 gånger 5 ger en ökning av humankapitalet med 4,85 procent.
42. Om vi antar att den genomsnittliga tillväxten är 2,5 % och detta ökar med 4,85 % får vi en ny, högre tillväxt på 2,62 % (2,5 gånger 1,0485). Det som på detta sätt beräknas är hur mycket högre tillväxten måste vara vid en balanserad tillväxttakt för att upprätthålla en årlig investeringsökning i humankapital på 4,85 %.
43. En korrelation kan endast sägas vara ett orsakssamband om den kan förklaras teoretiskt. Se exempelvis Levine & Renelt (1992) för en säkerställd korrelation mellan investeringar och tillväxt.
44. Kapitalskatternas effekt på tillväxten beräknas i flera steg. Först multipliceras kapitalets investeringselasticitet med storleken på kapitalskattesänkningen. Detta ger oss den förväntade ökningen av kapital i procent. Detta tal multipliceras med investeringskvoten (bruttoinvesteringar/BNP) för att få ökningen av kapital i procent av BNP. Slutligen multipliceras denna siffra med kapitalets marginalproduktivitet för att få fram hur mycket tillväxten ökar till följd av den ökade kapitalstocken.
45. Se Cummins, Hassett & Hubbard (1994), sid 1–74.
46. Cummins, Hassett & Hubbard (1996). För en annan åsikt se Auerbach, Hassett & Södersten (1995). I denna studie redovisas en teoretisk modell med hjälp av vilken man konstaterar att den svenska skattereformen under 1990-talet hade liten eller ingen påverkan på investeringsnivån.
47. Den svenska investeringselasticiteten i intervallet 16–18 % av BNP under 1990-talet. Se SCB-indikator, nr 3, 31 mars 2005, sid 2.
48. I en neoklassisk modell skulle detta vara en tillfällig effekt. I en endogen modell en permanent förändring. Vi antar att det senare är mer korrekt i detta fall.
49. I neoklassiska modeller är det inte möjligt att påverka den tekniska utvecklingen eftersom denna är oberoende av modellen. Den tekniska utvecklingen är en restpost – med andra ord det som inte förklaras av andra faktorer i modellen.
50. Tillväxten kan ökas om de högre skatterna används för att finansiera FoU, utbildning, infrastruktur eller liknande offentliga investeringar.
51. Se Hall (1993).
52. Uppgiften gäller för år 2004 och finns tillgänglig via www.scb.se/templates/tableOrChart____136145.asp.
53. Den ökade tillväxten som följer av en skattesänkning på 5 % kan beräknas som följer: Skatteförändring (-0,05 %) $\times$ FoU elasticitet med hänsyn till skatter (2) $\times$ FoU andel av BNP (0,0374 %) $\times$ marginalavkastning på ny forskning (0,3 %) = 0,11 procents ökad tillväxt.
54. Se Griliches (1988), sid 9–22.
55. Dessa resultat är något bättre än motsvarande amerikanska tillväxtsiffror 0,22 på lång sikt respektive 0,28 på medellång sikt. Se Engen & Skinner (1996), sid 635.
56. Proxyvariabler är variabler som används i stället för den teoretiskt korrekta variabeln, eftersom de antas samvariera med denna.

57. Riksdagen kan inte besluta om hur stora de offentliga utgifterna eller skattetrycket skall vara, utan endast om skattesatser och transfereringar. Skatteintäkter, BNP och de offentliga utgifternas storlek är storheter som bestäms av människors agerande. Skattetrycket (skatteintäkter/BNP) beror således både på de beslutade skattesatserna och på individers beteende. Samma gäller för den offentliga utgiftskvoten (offentliga utgifter/BNP).

58. Se exempelvis Levine & Renelt (1992).

59. Rensningen sker genom att den ursprungliga BNP-nivån inkluderas som en variabel.

60. Exempelvis antas det i Sverige att produktiviteten i den offentliga sektorn inte ökar alls, medan exempelvis Tyskland och Norge antar en ökning på 0,5 % och Japan en tillväxt på 2 %. Erlandsson (2003).

61. Uppgifterna i tabellerna 3, 4 och 5 har hämtats från Du Rietz (2002) och Holmberg, M & Josephson (1995).

62. Från tabell 2 hämtar vi uppgifterna att andelen av befolkningen med den låga skatteken är 0,81 och andelen med den höga skatteken är 0,19. Den viktade Du Rietz-effekten blir 0,054 (beräknas 0,81 gånger 0,05 plus 0,19 gånger 0,07). Detta multiplicerar vi med den viktade procentuella sänkningen av skatteken (jmf värden i tabell 1 och 2) på 4,8 procent (beräknas 0,81 gånger $1-(0,57/0,60)$ plus 0,137 gånger $1-(0,69/0,72)$ plus 0,052 gånger $1-(0,72/0,75)$) och finner att resultatet blir 0,26 procents tillväxt per år.

63. Vi antar att aktörerna redan agerar på det sätt som maximerar nyttan. Om så är fallet kommer varje förändring av agerandet som skattesystemet medför att minska nyttan av aktörens handlande. Ett undantag är givetvis när den privata avkastningen av ett handlande överstiger den sociala avkastningen, vilket exempelvis är fallet vid produktion som ger utsläpp av giftiga ämnen. I dessa fall kan skatten öka effektiviteten.

64. Sveriges BNP per capita 2004 enligt SCB.

65. Beräknas $1,0033^{10} = 1,0335 \Rightarrow 3,35 \%$.

66. Om BNP per capita (286 100) multipliceras med den totala ökade tillväxten (3,35 %) blir resultatet en ökning på 9 586 kronor.

Referenser

Alstadsæter, Annette, Kolm, Ann-Sofie, Larsen, Birthe (2005), "Tax effects on unemployment and the choice of educational type". Stockholm: Universitetet, Department of Economics (Research Paper in Economics, 2005:4).

Auerbach, Alan J, Hassett, Kevin & Södersten, Jan (1995), "Taxation and corporate investment : the impact of the 1991 Swedish tax reform". *Swedish Economic Policy Review*, nr 2, sid. 361–383.

Blundell, Richard (1992), "Labour supply and taxation : a survey". *Fiscal Studies*, vol 13, nr 3, sid 15–40.

Connolly, Sarah & Munro, Alistair (1999), *Economics of the public sector*. London: Prentice Hall Europe.

Cummins, Jason G, Hassett, Kevin A & Hubbard, R Glenn (1994), "A reconsideration of investment behavior using tax reforms as natural experiments?" *Brookings Papers on Economic Activity*, nr 2, sid 1–74.

Cummins, Jason G, Hassett, Kevin A & Hubbard, R Glenn (1996), "Tax reforms and investment : a cross-country comparison". *Journal of Public Economics*, vol 62, nr 1–2, sid 237–273.

Dupor, Bill et al (1996), "Some effects of taxes on schooling and training". *American Economic Review*, vol 86, nr 2.

Du Rietz, Gunnar (2002), "Skatterna och den ekonomiska tillväxten". Stockholm: Skattebetalarna (Utredningsrapport 2002:6).

Engen, Eric M & Skinner, Jonathan S (1996), "Taxation and economic growth." *National Tax Journal*, vol 49, nr 4.

Erlandsson, Mattias (2003), "Offentliga sektorns storlek och ekonomisk tillväxt : en översikt". Stockholm: TCO (Rapport nr 9 i TCO:s project "Värdeskapande tillväxt").

Fredriksson, Peter (1997), "Economic incentives and the demand for higher education". *Scandinavian Journal of Economics*, vol 99, nr 1, sid 129-142.

Fregert, Klas & Jonung, Lars (2003), *Makroekonomi : teori, politik & institutioner*. Stockholm: Studentlitteratur.

- Fölster, Stefan & Henrekson, Magnus (2001), "Growth effects of government expenditure and taxation in rich countries". *European Economic Review*, vol 45, sid 1501–1520.
- Griliches, Zvi (1988), "Productivity puzzles and R&D : another nonexplanation". *Journal of Economic Perspectives*, vol 2, nr 4, sid 9–21.
- Hall, Bronwyn H (1993), "R&D tax policy during the 1980s : success or failure?" i J Porterba, red, *Tax policy and the economy*, vol 7. Cambridge, MA: MIT Press.
- Hansson, Ingemar & Norrman, Erik (1996), *Skatter : teori och praktik*. Stockholm: SNS förlag, sid 99–100.
- Holmberg, Malin & Josephson, Jens (1995), *Public sector size and private sector growth*. Uppsats, Handelshögskolan, Stockholm.
- Jones, Charles I (1998), *Introduction to economic growth*. New York: W W Norton.
- Levine, Ross & Renelt, David (1992), "A sensitivity analysis of cross-country growth regressions". *American Economic Review*, vol 82, nr 4, sid 942–963.
- Lucas, Robert E, jr (1988), "On the mechanics of economic development". *Journal of Monetary Economics*, vol 22, sid 3–42.
- North, Douglass C (1993a), *Institutionerna, tillväxten och välståndet*. Stockholm: SNS förlag.
- North, Douglass C & Thomas, Robert Paul (1993b), *Västerlandets uppgång : Europas ekonomiska historia 900–1700*. Stockholm: SNS förlag.
- Padovano, Fabio & Galli, Emma (2002), "Comparing the growth effect of marginal vs average tax rates and progressivity". *European Journal of Political Economy*, vol 18, sid 592–544.
- Rebelo, Sergio T (1991), "Long-run policy analysis and long-run growth". *Journal of Political Economy*, vol 99, nr 3, sid 500–521.
- Romer, Paul M (1989), "Capital accumulation in the theory of long-run growth," i Robert J Barro, red, *Modern business cycle theory*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Romer, Paul M (1990), "Endogenous technological change". *Journal of Political Economy*, vol 98, nr 5, sid 71–102.
- Sandberg, Nils-Eric (1998), "Hur hög måste skatten vara?" *Skatter & välfärd*, nr 1.

SCB (2005a), SCB-indikator, nr 3, 31 mars 2005, sid 2.

<http://66.249.93.104/search?q=cache:4ZpuPJPdFrUJ:www.scb.se/Grupp/ekonomi/_Dokument/SCBind%2520mars-05.pdf+investeringskvoten&hl=sv&gl=se&ct=clnk&cd=12>

SCB (2005b), Sveriges ekonomi : statistiskt perspektiv, andra kvartalet, se
<www.scb.se/templates/Standard____50915.asp>.

Selén, Jan (2002), *Taxable income responses to tax changes*. Stockholm: FIEF.

Skattebetalarna (2004), "Fakta om skatter och offentlig sektor". Stockholm: Skattebetalarnas förening, 2004:1.

Slemrod, Joel (1995), "What do cross-country studies teach about government involvement, prosperity and economic growth?" *Brookings Papers on Economic Activity*, nr 2, sid 373–431.

Solow, Robert M (1956), "A contribution to the theory of economic growth". *Quarterly Journal of Economics*, vol 70, nr 1, sid 65–94.

SOU 1995:104, *Skattereformen 1990–1991 : en utvärdering : betänkande av Kommittén för utvärdering av skattereformen* (KUSK). Stockholm: Fritze.

SOU 1996:117, *Expertrapporter från Skatteväxlingskommittén*. Stockholm: Fritze.

SOU 2004:2, *Vem tjänar på att arbeta? : bilaga 4 till Långtidsutredningen 2003/04*. Stockholm: Fritze.

Trostel, Philip A (1993), "The effect of taxation on human capital". *Journal of Political Economy*, vol 101, nr 2, 327–350.